

EN
SJÖMAN
ÅKER
VASA
LOPPET

OVE ALLANSSON

Ove Allansson

En sjöman åker Vasaloppet

SAGA Egmont

En sjöman åker Vasaloppet

Omslagsfoto: Shutterstock
Copyright © 1983, 2020 Ove Allansson och SAGA Egmont

Alla rättigheter förbehålles

ISBN: 9788726881110

1. e-boksutgåva
Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med förlaget samt med författaren. SAGA Egmont En sjöman åker Vasaloppet

www.sagaegmont.com

Utanför Västafrika

Atlantisk söndag

Sextanten liknade en förvuxen svart rovspindel som bet sig fast i vakthavande styrmannens ansikte. Men det var styrmannen som jagade: han tog solhöjden och fångade solen nära zenit, rakt över t/t Vera, turbintankern Vera. Klockan var några minuter i tolv.

Se upp så att du inte trampar på ekvatorlinjen!

Andrestyrman Bengt Emil Rosander sänkte sextanten och log inom sig åt det gamla skämtet. Visserligen skulle de inte passera linjen förrän nästa morgon, men han hade kommit att tänka på ungdomsårens ekvatorspänning; hur han upptäckte att solen nästan inte kastade någon skugga, att man liksom trampade på skuggan. Grinande likt en uppsluppen jungman, som hade mötet med kung Neptuns följe och dopet bakom sig, lyfte andrestyret fotbladet för att försöka upptäcka skuggan därunder. Det var ett besvärligt företag: magens rundning gjorde det svårt att upptäcka ens fötterna. Jo, där var de.

Här var ett mysterium, andrestyret rev sig i nacken. Såg man honom rakt uppifrån så smalnade han ju nedåt – alltså borde magens skugga finnas runt fötterna precis som en palm rakt under solen har skuggans svarta palmkrona runt den punkt där stammen försvinner ned i jorden.

Hur kunde magens skugga gömma sig under skosulorna?

Andrestyret log under det stubbade håret, log mellan de hängande kindpåsarna: han hade inte så farlig mage

som den där spänstfantomen till förstemaskinist Åke Holm påstod.

Visslande lämnade andrestyret bryggvingen och gick in i styrhytten. Där knäppte automatstyrningen: Knäpp-Kalle eller spökmattosen. Efter några uträkningar och anteckningar i loggboken stack andrestyret huvudet i radarskåpet, synade radarbilden och därefter med kikare horisonten; fartygen som fanns där långt borta var där de skulle vara, allt väl.

För längesedan hade andrestyret slutat att uppröras över att vakthavande lättmatrosen, som egentligen skulle vara utkik eller tillgänglig på bryggan, sysslade med annat och just nu satt uppflugan i en pålmast akterut och fläckmönjade. Såvida han inte var på väg ned eller redan hade blivit avlöst, det var ju vaktombyte. Sedan länge fick vakthavande manskap utföra visst underhållsarbete i bryggans närhet - bryggans närhet hade visat sig vara ett mycket tånjbart begrepp.

Ingen kunde bestrida att turbintankern Vera kröp fram i väl trafikerade farvatten.

Blå riksväg blå, blå riksväg trehundra-tjugotvå.

Ramsan kom ur den kurs man styrde. Riksväg 322 var sedan länge nautikernas, styrmännens eller bryggstöttarnas namn på sträckan Kapstaden-Guinea Bissau, en distans som i tid tog ungefär en fjärdedel av den månadslånga resan från PG, Persiska Gulfen, runt Afrika och upp till Europa.

Turbintankern Vera tillhörde en generation mindre supertankers som varken hade satellitnavigering eller processdator, men hon var i övrigt utrustad med alla tekniska nymodigheter. Hon var på resa från Mena al Ahmadi, Kuwait, till det törstande Europa med 132 110 ton råolja.

Sedan farvattnen utanför Kapstaden hade Vera kravlat sex dygn längs samma kurs: 322 grader. I två dygn till skulle samma kurs hållas innan hon nådde "Kröken" vid Guinea Bissau och girade för nordligare kurs, upp utefter västafrika.

Under och runt henne fanns inte bara plankton, fiskstim, maneter, större havsinneväxare och havsväxter, där fanns också de krafter som ekvatorialströmmarna utgör. Ekvatorialströmmarna är mycket varierande och driver ena dygnet fartyget åt babord, andra dygnet åt styrbord - det jämnar ut sig, men ibland behövs kurskorrigeringar.

Även om Vera inte tillhörde de allra största tanklådorna var hon som 132 000-tonnare stor nog, en 266 meter lång kropp, som nu under lastresan var nedsänkt ungefär sexton meter i havet. Det är ovisst hur djävulsrockorna uppfattade hennes väldiga skrov underifrån; kanske var det för att fånga Vera ur en annan vinkel som en stor rocka lät stiltjen explodera inte långt ifrån henne - rockan sköt sig upp fyra, fem meter i luften, fladdrade till likt ett förvuxet löv på toppen av språnget innan hon lät sig falla mot vattenytan och de mörka djupen.

Kanske borde rockan hellre liknas vid ett förvuxet spelkort; hon uppmärksammades av whistgänget, som under C-däckets soltak skvätte kort omkring sig.

Ännu så länge hade Vera den väldiga Guineabukten om styrbord med blankstiltje eller knappt märkbara långa dyningar. Himlen hade under morgonen varit grå, men söndagen och de ombord pågående cykeltävlingarna till ära bröt den himmelske svetsarens låga igenom vid elvatiden och solen gnistrade nu från en klar himmel. Från klockan åtta till tolv hade temperaturen stigit från

22°C till 33°C och åter framstod skuggan som en av jordens "stora uppfinningar".

Åtminstone de söndagslediga som plaskade i bassängen gladdes åt vädret, väl vetande att i de här farvattnen vid denna årstid, höst, solen ofta dröjde till uppåt Kanarieholmarna innan den behagade stiga ur gråheten.

Flygfiskarna uppträdde likadant antingen det var söndag eller vardag. Skrämnda av fartyget pilade de iväg ut från bogvattnet. En och en eller fyra, fem på en gång. De flög inte högt, snuddade ibland vid havet och gjorde en liten fåra, ett ögonblicksspår, i de blanka dyningarna. De flydde fartyget, pilade än iväg från babords bog, än från styrbords. Kropparna skimrade i blått, vingarna i ljusblått och ibland blänkte det av silver vid stjärtenorna.

Ungefär en tredjedel av besättningen arbetade denna atlantiska söndag. Det var dels de vaktgående på bryggan, dels ekonomipersonalen med mässmän, kockar och Hökarn: stuerten eller som det numera hette ekonomiföreståndaren. Gnisten, telegrafisten, hade också sina pass.

Låsta innanför relingarna uppehöll de söndagslediga i praktiken ständig jour, skulle få rycka in om något hände. Chieften, maskinchefen, och skepparn arbetade officiellt inte, men kom aldrig ifrån ansvaret. Ja, alla hade sitt ansvar. Ingen kom ifrån ansvaret för sig själv och fartyget.

Ekonomipersonalen och de vaktgående, t. ex. andrestyret, arbetade sju gånger åtta timmar eller 56 timmar i veckan plus övertid. De så kallade dagmännen arbetade 45 timmar i veckan, åtta timmar vardagar, fem timmar lördag plus övertid. Vederlag, ersättning i ledighet, eller ekonomisk ersättning, utgick för all tid över 40 timmar.

Den inarbetade tiden, tillsammans med vederlag för att man tvingades vistas ombord sön- och helgdagar, utgjorde grund för avlösningssystemen som för andrestyrets del betydde att han arbetade fyra månader och var hemma två på inarbetad ledighet.

Eftersom fartyget under söndagen inte skulle passera trånga eller hårt trafikerade sund, eftersom maskinmanöver inte kunde väntas, var maskinrummet obemannat liksom nattetid i lugna farvatten. Maskinrummet var i händerna på automatiken - jourhavande för maskinrummet var andremaskinisten Nordström, som gick omkring med den trådlösa pipgöken, alarmdosan, i byxfickan.

Men allt var lugnt, inte ens ett falskt larm hade plågat andremaskinisten - eller som man ofta sa andremasken - och fått honom att störta till hissen för vidare färd ned till maskinrummet, gruvan.

Medan andrestyrman Bengt Emil Rosander åter skrev i loggboken dök den avlösande tredjestyrmannen upp, några minuter försenad, utan att be om ursäkt och glatt leende. Andrestyret mulnade, visste vilken glädje som avspeglade sig i treans eller Stig Svenssons ansikte; där lyste de sju månader gamla tvillingarna. Förmodligen hade trean nyligen lyssnat på kassetbandet med tvillingarnas skrik och joller. Hur skulle trean kunna veta hur det kändes att ha varit gift i sjutton år och inte kunnat få de barn man själv och hustrun önskade.

På väg till hytten, och en liten genever före lunch, gick andrestyret via bryggvingen för att ta "yttre" lejdaren ned. Styrhytten och bryggvingarna toppade det fem våningar höga däckshuset - Vera var som alla supertankers en akterladdare, vilket innebar att däckshuset låg akterut. Framför däckshuset utbredde sig

det två fotbollsplaner långa tankdäcket med sitt myller av rörledningar.

Något fick andrestyret att från bryggvingen kasta en blick nedåt tankdäck. Från förskeppet, längs det rörfria utrymmet utefter räckverket, kom en kvartett blådårar trampande fyra av Veras orangefärgade tjänstecyklar. Den som ledde, matros Meltonen, kastade vilt med överkroppen påhejad av en liten skara åskådare nära däckshuset.

Jaha, förstemaskinisten Åke Holm stod förstås där med ett tidtagarur. När heatet var i mål klottrade han ned resultatet på ett block och då cyklarna var parkerade i cykelstället försvann samtliga in i däckshuset. Även självplågare behöver lunch.

Vilken idé att hålla cykeltävlingar i över trettio graders värme. Hur orkade man? Andrestyret stönade och skakade på huvudet och vaggade lejdaren ned till C-däck där skepparn och chiefen bodde. Längst bort, under soltaket, bröt just whistgänget upp.

Efter ytterligare en lejdare var andrestyret nere på B-däck, den nivå på vilken överstyrman, telegrafisten, han själv, tredjestyrman och förrådsföreståndaren huserade. De hade sina bostäder här på styrbordssidan medan maskinisterna och Hökarn bodde på babordssidan.

Under B-däck fanns byssan, köket, och mässar, dagrum, atlet- och bordtennisrum, hobbyrum och på förkant bodde manskapets förhandsmän: reparatör, pumpman, båtsman och kockar.

I nivå med tankdäck och närmast maskinrummet och bullret bodde manskapet.

På B-däck fanns spår efter Åke Holm och motionsklubben VVV: Veras Vältrimmade Vikingar. Där hängde romerska ringar och en trapets. Tillsammans med

chiefen Bryngelsson var Åke Holm den drivande kraften bakom VVV.

Andrestyret avskydde onödiga kroppsansträngningar och var glad att slippa äta vid samma bord som spänstprofeten Åke och maskinisterna. Pikar för rondören fick han ändå, men det skulle väl ha varit än värre om de suttit vid samma bord. I befälsmässen åt styrmän, telegrafist och förrådsföreståndare vid ett bord; maskinister och elektromaskinist vid ett annat. Vid det tredje bordet *åt* skeppare, chief, överstyrman och hökare. Uppassare eller mässman var sudanesen Abdullah.

Skepparn Gösta Andersson hade infört att även han, chiefen och överstyret skulle äta i befälsmässen, istället för som tidigare i salongen. Andrestyret föredrog den gamla ordningen, när de tre "högdjuren" åt för sig själva.

Även om andrestyret slapp att sitta ihop med spänstmaskinisterna undgick han inte de högljudda diskussionerna om att hålla kroppen i trim, om kända och okända idrottsstjärnor och tävlingar. Från det tredje bordet blandade sig ofta hurtbullen chiefen i samtalen; han och maskinisterna kastade liksom mellan sig och borden en rad lopp och bedrifter de i framtiden tänkte genomföra. Luften korsades av skidtävlingar, maratonlopp och cykeltävlingar, Vättern Runt, och allt vad det nu kunde vara.

Ofta sökte överstyret och likasinnade anlägga moteld, förlöjliga spänstfenomenens samtal, ja andrestyret gjorde också så gott han kunde. Skepparn Gösta yttrade sig sällan när det gällde VVV. Däremot uppmuntrade han detta att Åke Holm kutade runt bland veteranerna ombord och spelade in, bandade, sjöberättelser och historier. Åke skulle försöka att sammanställa en bok. Nå, här kände andrestyret, som var en läsande människa,

större förståelse; men varför hade den token för sig att boken skulle heta Världsboken. Blygsamt så det förslog.

Efter att ha varit till sjöss nära trettio av sina fyrtiosex år visste andrestyret att folk som valde maskinsidan, att bli maskinister, var tokiga. Visserligen kunde allmänt sägas att den som inte blev lite tokig till sjöss han var inte riktigt klok, men det gällde i högsta grad för de varelsen som frivilligt kröp ned i de mörka råtthålen. Fanns ju inte ens längre dagsljus i maskinrummets övre delar, utvecklingen hade medfört att dagsljusskyligheten till maskinrummen var borta. Man var helt beroende av lysrör därnere. Fy farao, en sån tillvaro.

Nå, i rättvisans namn måste andrestyret erkänna att det fanns en vettig kille bland maskinbefälet, den danske elektromaskinisten eller som en del sa: Strömtjuven. Tyvärr måste andrestyret samtidigt tillstå att Strömtjuvens enda vettighet måhända låg i att han inte var med i VVV. Ta bara det där med hur Strömtjuven härjade och gick an med mässman Abdullah, som ju hade insett var civilisationen fanns och avsvurit sig islam och nu var en kristen människa. Inte för att andrestyret brydde sig om det religiösa, men som många svenska sjömän såg han ned på arabvärlden och islam.

När andrestyrman Bengt Emil Rosander öppnade hyttddörren satt där Emirens Utsände.

Emirens Utsände var identisk med förrådsföreståndare Elon Karlsson, vilken hade den egenheten att presentera sig som emirens utsände när han insteg i en hytt eller ett sällskap. Förbluffande nog hade denne sjöman förläst sig på arabisk historia, på kalifer och imamer och moriska riken och morisk byggnadskonst. Av somliga skeppskamrater betraktades Elon Karlsson som ytterligt avvikande, för att inte säga suspekt. Förmildrande

omständigheter fanns: han var en god berättare och trevlig person och försvarade aldrig araberna när det gällde Israel.

”Frid bryggstöttare, du finner mig väntande här därför att jag har i uppdrag från emiren att hälsa att något måste göras åt de otrogna hundarna”, mässade Emirens Utsände högtidligt och med sin vanliga jargong.

”Vilka otrogna?”

”De hurtbullar och kringflaxande fridstörare som hånar våra magar och lugna rörelser. Nyss när jag mediterade ute på tankdäck höll jag på att rannas av en vansinnig cyklist”, Emirens Utsände nickade glatt uppskattande när andrestyret ur kylskåpet tog fram geneverflaskan och två öl.

Emirens Utsände var lång och mager, men utrustad med kulmage; han tycktes ha svält en fotboll om nu sådana fanns i centralförrådet. Haxkägget vippade svartblått medan det yviga håret grånade.

Efter två hastigt nedsvepta genever tappade Emirens Utsände sitt hövitska tal, uttryckte sig i klartext: man skulle driva in en kil i VVV, Veras Vältrimmade Vikingar. Gänget terroriserade ju omgivningen. Något måste göras.

”Tänkas ut alltså!” Emirens Utsände knackade sig för pannan.

Överstyret var invigd och hade tillstyrkt. Dock icke ett knyst till tredjestyret, som ju var förlorad och galen genom medlemskapet i VVV.

Andrestyret lyssnade välvilligt och utlovade stöd när Emirens Utsände sänkte rösten till konspiratoriska viskningar; något som var helt onödigt med tanke på maskinrumsbullret och de oljud, knirranden och bråkanden, som skakningarna orsakade i hytten.

Då andrestyret och Emirens Utsände något försenade intågade till lunchen hälsade de ytterst vänligt på

männen vid maskinisternas bord, förhörde sig om huruvida cykeltävlingarna såg ut att bli lyckade.

"Hur många genever har ni tatt", sa andremaskinisten rätt, "halvdussinet?"

"Vadan denna missunsamma hälsning broder?" Emirens Utsände bugade och åter fanns det hövitska i hans tal.

"Ren avundsjuka!" hojtade överstyret, "dom herrar du ser vid bordet, andre- och förstemaskinisten, har just lovat att åka Vasaloppet! Nu måste dom dra in genevern och träna ännu hårdare. I morron på måndagsträningen tänker dom kuta på vattnet runt gamla Vera!"

"Gratulerar, är det sant?" utbrast andrestyret.

"Nej, inte riktigt i alla fall", sa Åke Holm, "jag sa att..."

"Dom snacka om att vem som helst i någorlunda trim kan åka Vasaloppet", avbröt överstyret, "då dristade jag mej att fråga varför dom inte åker själva och då lovade dom att ställa upp."

"Vad jag sa var", muttrade Åke Holm, "att många vältränade killar får mindervärdeskomplex så fort Vasaloppet kommer på tal. Sen sa jag att jag kan tänka mej att åka om två år, när jag fyllt femti."

"Har ni löst ståplats", sa andremaskinisten, "gå och sätt er och ät så att ni inte magrar! Ni skulle väl inte orka åka ens om Vasaloppet vore åtta meter istället för åtta mil!"

"Faen, den som hade en gryta blåbärssoppa att hälla över dej", andrestyret fick skrattare från båda lägren.

"Du skulle aldrig orka lyfta den", kontrade andremaskinisten och i samma stund pep pipgöken, som låg på bordet intill honom. Något var inte som det skulle i maskinrummet.

Muttrande reste sig andremaskinisten och försvann ur mässen för att i sällskap med den pipande dosan ta

hissen ned i gruvan.

Chiefen vred sig oroligt och ögonen mötte Åke Holms: inget allvarligt hoppas jag, kanske ett falskt larm bara.

I den stämning som måhända kunde beskrivas som rå men hjärtlig kommenterade ingen av nautikerna larmet. Andrestyret sjönk ned intill det småvarma, musselsmörgåsarna. Aldrig funderade han över om skämten var skämt, eller om hjärtligheten fanns där. Jo, kanske någon gång registrerade hans inre att någon hade gjort ett gränsöverskridande - naturligtvis aldrig han själv; hans lustigheter var alltid lustigheter och måste uppfattas som sådana.

Ibland var andrestyret innerligt trött på de andras ansikten, röster och urgamla skämt. Tyckte sig ha sett samma ansikten i årtal, i decennier, sekler.

Innan musselsmörgåsen hade hunnit utöva mildrande verkan greps andrestyret av uppflammande vrede mot den nu hissåkande andremaskinisten och vad denne hade sagt för några dagar sedan - vid en av de eviga diskussionerna om förhållandet och skillnaden mellan bryggans och maskinrummets folk.

Ni styrmän är rädda för maskinrummet, ni vågar er aldrig ned till oss, hade andremasken sagt. Titta på oss maskinister, vi vågar oss minsann upp på bryggan och det inte bara för att få luft och utsikt. Ni nautiker är skrajsna därför att ni vet så litet om det som finns i maskinrummet, ni begriper så litet av den komplicerade tekniken och automatiken. Men vi maskinister är inte rädda för bryggans teknik eller den teknik vi har ihop, vi är tekniker och behärskar alltsammans.

Ärligt talat är ni nautiker rädda för utvecklingen. Hur länge tror du att en nautiker ska vara befälhavare ombord, det är ju vi tekniker som är viktigast. Nädu gubbe, snart är chiefen inte bara chef för maskinrummet

utan för hela fartyget. Ni bryggstöttare får bli springpojkar vid hamnanlöp, krångliga farvatten och vid lastning och lossning. Navigeringen klarar vi med automatik, datorer och satellitnavigering. Loppet är snart kört för er bryggstöttare!

Inför minnet av andremaskens studdighet var andrestyret nära att sätta tuggan i halsen. Men snart mildrades sinnelaget av den läckra musselsmörgåsen och sedan av den ypperliga Biff Stroganoffen.

Skönt att sjunka in i bordets glädje, att se mässman Abdullah glida omkring och hålla ordning på allt. Borden saknade aldrig välfyllda skålar eller kannor med isvatten och kaffe. De som tog öl till maten fick den immande kall. Inte ens den danske elektromaskinisten som så ofta retade sig på Abdullah tycktes ha något att anmärka.

Andrestyret stönade av vällust över Stroganoffen, bad Emirens Utsände förhala, flytta, den rostfria karotten inom räckhåll.

Hur många recept han än tog hem, recept utskrivna av utomordentliga kockar och hökare, fick hustrun aldrig den rätta studsens på maten. Hon följde recepten, men något fattades. Nå, hon hade åtskilliga förtjänster och det var inte hennes fel att de inte kunde få barn.

Många ombord såg lunch och middag som högtider i tankbåtslivet och då inte bara söndagar. Nej, lunch och middag var fyrar som två gånger om dagen lyste upp tillvaron. De näringsforskare på landbacken som mumlade om att sjöfolk åt för mycket, för kaloririk mat, begrep inte vad det handlade om. De var totalt akterseglade, hur skulle de kunna förstå matens psykologiska betydelse, måltidernas skimrande andlighet.

Så kan t. ex. currysåser, currustuvningar, inte enbart bedömas fysiskt eller med gommen. Nej, åtminstone för sjöfolk har de ett djupare värde.

Näringsforskarna begrep inte att måltidernas andlighet, avslappning och bordsvärme, var god bädd för historiernas eller berättelsernas framkrypande. Även om andrestyret var trött på vissa återkommande historier så måste han erkänna att ännu florerade det goda muntliga berättandet ute i fartygen, åtminstone bland äldre generationer. Dessa män kunde berätta om Morots-Olle, Jösse Skåning, Mas-Masen, Ubåts-Nisse, Ordspråks-Svensson, Kalle Gapa, Strutsen, Mistluren, Orm-Båsen, Kapten Grisfot, Silverräven, Dubbel-Dick, Jojje Kämpis och många, många andra sjömän och profiler.

Måltiderna var verkligen något att se fram emot, berättarstunder, andliga och lekamliga högtider - att bli tjock eller inte tjock av. Utanför VVV hävdade flera röster att motion inte hade någon som helst betydelse, anlagen avgjorde - hade man anlag för att bli tjock hjälpte det inte hur mycket man flängde runt eller gymnastiserade.

Titta bara på självplågaren chiefen, han var minst lika korpulent som andrestyret. Och titta på överstyrman som ju också nalkades de femtio, välväxt och smärt som en tarzan trots att han var storätare och inte motionerade det minsta.

Maria Marousja

När mörkret kom kände vakthavande matrosen på fyra-åttavakten en viss fördragsamhet med överstyrman Algren. Det tycktes vara ömsesidigt; orden de växlade, tonfallen, tydde på detta. Ibland kunde de rent av ge varandra glimtar från sitt privata inre. Nu var det inte alltid det hann bli mörkt innan de gick av vakten, men i dessa farvatten och vid årstiden föll mörkret snabbt och redan några minuter över sju var det svart.

Matrosen, Dalberg, hade haft samma känsla när han i andra fartyg gått "mörkare" vakter: åtta-tolv eller tolv-fyravakten. Mörkret kunde ge förtrolighet mellan vaktkamrater, en ur manskapet och en ur befälet. Kanske kom en del av förtroligheten ur det gemensamma ansvaret inför det som kunde finnas i natten, inför de faror som kunde lura runt fartyget. Och mer än under dagen insåg man sin litenhet, människans litenhet. I klara nätter var rymden befolkad av oräkneliga stjärnor och planeter. Befolkad var rätta ordet: matros Dalberg höll det för oerhört förmätet att tro att bara jorden hyste liv.

De eldflugor som satte fantasin i rörelse var av två slag: stjärnfall och satelliter. Satelliter förde tankarna till högre stående civilisationer än jorden, de vilka i sin "stenålder" hade utvecklat satelliter, men nu gjorde verkliga långfärder ut i rymden och där utforskandet av ett solsystem var platt intet.

Under skymning, natt och gryning var det av säkerhetsskäl aldrig tal om annat än att utkiken skulle vara utkik, inget annat arbete fick förekomma.

Känslan av människans litenhet gjorde att matros Dalberg höll ytterst noga utkik. Kanske låg i det undermedvetna att han väntade sig något tecken utifrån rymden, något som ytterligare skulle befästa människans litenhet. Hur som helst: tidigt upptäckte han inte bara satelliternas eldbanor utan också lågflygande stjärnor – fartygslanteror. Efter koll med radarskärmen berömde överstyret ibland Dalbergs vaksamhet och utmärkta syn.

Dalberg visste att bland manskapet var det några som tyckte att överstyret var för burdus, för fordrande. En sak var säker: överstyret hade ett speciellt öga till förstemaskinisten Åke Holm och VVV:s medlemmar. Nog hade Dalberg av Åke Holm uppmanats att gå med i VVV, men han hade tackat nej och sen var det inte mer med det. Han hade svårt att förstå överstyrets aversion mot VVV.

Jaha... ungefär två streck om babord, ett nytt ljus... vitt och säkert en topplanterna, ännu syntes ingen röd eller grön sidolanterna. Antingen gick Vera ikapp eller också var det ett möte. Antingen ett mindre fartyg, en fiskebåt med bara en topplanterna, eller också såg han av någon anledning ännu inte den andra topplanternan på ett större fartyg.

Dalberg gick in i styrhytten för att rapportera; han tyckte om att gå in där när det hade mörknat.

Från styrepulpeten spred repeaterkompassens röda ljus ett förtroligt och svagt sken, lokalt begränsat. I taket svävade rodervisarens grönlysande ljus och från varvräknaren och manöverpulpeten för direktmanöver till maskinrummet kom ett blått sken.

Repeaterkompassens röda ljus belyste inte något mänskligt ansikte, ingen kastade kontrollerande blickar nedåt kompassen. Endast det vanliga knäppandet hördes från automatstyrningen, spökmatrosen. Överstyret fanns

bakom den väl avskärmade navigationsbänken. Vid Dalbergs ord stack han snabbt huvudet i radarskåpet...

Tre däck eller våningar under männen på bryggan knallade skotten. I söndagskvällen och manskapets dagrum visades en västernfilm. Anslutet till dagrummet fanns ett apparatrum med lucka: dagrummet var turbintankern Veras biografsalong. Aftonens maskinist och filmkörare var förrådsföreståndaren: Emirens Utsände.

Över bioduken föll andrekockens skugga. Hukande, hotfull, rörde sig skuggan över Silver Citys gator. Raderade först ut snabbaste snabbskytten. Avancerade mot nästbästa snabbskytten som inte heller hade något att sätta emot.

Men västerngänget fick hjälp av matros Hellström: "Kocksatan, packa dej ur vägen!"

Andrekockens skugga sjönk ihop därför att andrekocken, som svagt kunde skymtas, böjde sig över den ölkartong man hade samlat ihop till och som stod mitt på durken. När andrekocken greppade ölflaskan och något rätade ryggen växte skuggan på duken; snabbaste snabbskytten raderades åter ut. På duken liknade ölen i andrekockens hand en bomb skuggan tänkte kasta mot trätrottoaren utanför saloonen där Maria Marousja stod väntande.

Egentligen hette hon bara Maria. Det andra namnet hade hon fått av Torsten Eriksson, matrosen.

Torstens satta gestalt hade nyss lämnat föreställningen. Just innan Torsten stängde dörren utifrån sa han: "Maria Marousja heter du, jag känner allt igen dej. Det hjälper inte hur du klär ut dej!"

Därefter hörde de honom, gående av och an ute i gången, sjunga balladen om Maria Marousja.

Skuggan på duken var borta: den danske andrekocken satt åter på plats, nu med öl i hand.

Biohjälten, snabbaste snabbskytten, som troligen bara drack whisky, hämtade sig snabbt efter andrekockens attacker. Hur många man han än hade emot sig drog han snabbast, prickade alla. Snygga fall. Snygga dödar. Aldrig fick åskådarna se skymten av bukskottens verkningar, aldrig fick de se tarmar eller magvätska välla ut.

Kanske var hjälten väl övermodig, trodde att andrekocken hade dragit sig ur leken för gott. Visserligen slapp Silver Citys gator andrekockens skugga, men inte hans på dansk-svenska uttalade recension. Andrekocken kritiserade, fann snabbskjutaren alltför snabb.

Åter blandade sig Hellström i leken: "En dansk ska väl inte komma å snacka om snabbhet."

"Jo, på Tivoli i Köbenhävn, där super vi krääääfti mej fete svensker fulle på tjugefyire sekunder."

"Vilka är det som är feta om jag får fråga. Förresten förstår jag inte hur danskarna kan bli feta med såna kockar som du!"

"Håll da keft!... Do såg väl för tosen att det var fusk när han drog sexskjotarn sist."

"Du ska tala om fusk kocksatan, äggen du kokar går ju inte att skala en gång."

Allmänt gnägg. Hjälten stannade upp, spanade inåt dagrummets mörker. Kanske var han förtjust i ägg.

En av biotittarna, förstemaskinist Åke Holm, satt inte utan stod längst bak lutad mot skottet. Nyss hade han gjort en serie vrighthävningar, nu mitt i skrattet kring andrekocken och med ryggen mot skottet kändes det hur våldsamt fartyget skakade. Likt osynliga löss åt sig skakningarna inåt benstomme och ryggrad. Usch, en otäck känsla.

Åke Holm rätade på sig för att slippa beröringen med skottet och den otäcka känslan försvann. Han stirrade rätt in i hjältens öppna, ärliga ansikte medan folk ännu gnäggade åt Hellströms ord till kocken.

Jodå, Åke Holm visste att det där med att äggen inte gick att skala bara var ett skämt, ett sorts bakvänt beröm. Maten ombord var vällagad, läcker. Säkert hade andrekokken vant sig vid Hellströms snack.

Men tänk om han inte hade det. Tänk om han tog det bokstavligen. Vad hände då? Inne i kocken. Inne i Aage Madsen från Köpenhamn.

Ja, inte fanns svaret i Silver City. Därifrån for med häst och tvåhjulig trilla snabbaste snabbskytten ut på picknick tillsammans med Maria Marousja. Hon som nu hölls över there, i Silver City. Hon som hade igenkänts av Torsten, men inte riktigt var sig lik från Reval American Bar: Reval som numera heter Tallin. Hon koketterade med parasollen, snurrade den över axeln, rullade parasoll över himlen. Solen blixtrade i hjältens silverbeslagna hölster och revolverkolvar. Grönt gräs - mat och vin. Snabbaste snabbskjutaren förvandlas till belevad gentleman. Plötsligt: skri från Maria Marousja, hon upptäckte ormen i Paradiset. Pjooong, pjooong! Snabbaste snabbskyttens sexskjutare rök, ormen dödsslingrade. Triumferande höll hjälten upp ormen på en käpp.

Hjälten väntade ovationer. Jo, de kom från Maria Marousja, men inte från Hellström, kocken eller de andra.

"Fsss", fnös smörjare Hultin, "det där var väl inget. Nä, här skulle Orm-Båsen vart med, han hade tatt ormen levande i näven och stoppat den i fickan eller hängt den runt halsen."

Hellström instämde, berättade att han en gång hade farit ihop med den berömde båtsmannen. En kväll i en

hamn i Persiska Gulfen tände Orm-Båsen nere vid vattnet solar, kransar av starka lampor. Från fartygets målarflotte fångade han med håv världens giftigaste vattenormar. Först hade Orm-Båsen ormarna i pytsar och sedan i en bassäng gjord av plank och presenning. Givetvis ordnade han genomströmmande havsvatten. Nere i maskinrummet var det vanligt med Orm-Båsens röst i telefonen; han begärde "vatten på däck" för vattenormarna.

Definitivt var Orm-Båsen något för Världsboken; Åke Holm beslöt att efter filmen tala med Hellström, som säkert inte hade något emot att i bandspelaren berätta om Orm-Båsen.

Effektivare än andrekokens skugga raderade Orm-Båsen, eller snacket om honom, ut snabbaste snabbskjutaren. Hultin och Hellström drog historier om Orm-Båsen. Lika bra att banda båda - med stigande irritation över att inte ha bandspelaren till hands lyssnade Åke Holm till Orm-Båsens bravader.

Hultin och Hellström ventilerade legenden om Orm-Båsen tills Torsten återvände, då först tycktes man komma ihåg filmen.

"Kommer du igen gubbe", sa Hellström.

"Jajjemän, jag såg en tredjedel av en västernfilm för en vecka sen, nu ska jag se en tredjedel av den här och sen en tredjedel av nästa. Det är inte så noga om man börjar se en västern och sen jumpar över till ett par andra, det är samma västern som pågår. Men det händer lite mera oväntade saker om man gör som jag, sätter ihop sin egen västern, fast det där begriper väl inte du Hellström!"

"Det är en del som dras med kroniskt tankerfnatt."

"Stackars dej Hellström."

Biosalongen gnäggade och snabbaste snabbskytten kysste Maria Marousja.

Några timmar senare satt Åke Holm i sovhytten, i kojen eller sängen, med benen dinglande utanför. Han höll kassettspelaren i famnen, talade till bandspelaren som om denna vore hans hustru, talade in ett brev som skulle postas uppe i Europa. Ännu hade de inte fått order på lossningshamn, men förmodligen skulle det bli Le Havre eller Rotterdam.

... hälsa grabbarna Gunvor... nej förresten, du kan låta dom själva lyssna. Hallå Kjell och Göte! Nu var det ju så att farsgubben eran inte kunde fira förra eller förrförra julen hemma, men den här gången blir det bingo, vi ska fira julen tillsammans hemma i Kungsbacka. Hoppas att det inte blir det vanliga västkustslasket utan fint vinterväder så att vi kan åka skidor ihop.

Efter den här resan ska jag göra en ballastresa och en lastresa till, alltså runt Afrika och upp till Persiska Gulfen och sen tillbaka igen. Det betyder grabbar att jag bör vara tillbaka i Europa kring den sjuttonde, tjugonde december. Vad säjs om det, precis lagom va... Ni får sända era julklappsönskingar med nästa kassett ni postar hemifrån så får jag se om jag kan köpa nåt när jag är tillbaka i Europa. Med all respekt för ert popband grabbar så blir nog en elorgel för dyr även om ni har lite att skjuta till själva, nåja vi får väl se Skicka lite uppgifter om olika orglar och sånt där. Är väl japsen som leder där också tänker jag

Av kassetten jag nu fick med posten i Kapstaden hörde jag att ni är pigga, men att du Kjell har lite trubbel med lärarinnan i engelska. Ja, hon ser det förstås tvärtom Försök att ha tålamod med henne Kjell och gör ditt bästa, mer kan ingen begära. So long pojkar! Ja, ni får gärna lyssna i fortsättningen om ni vill.

Jadu Gunvor, idag har vi i VVV arrangerat Veras cykelmästerskap, flera olika lopp, korta och långa. Dom långa blev förstås en massa varv fram och tillbaka längs tankdäck. Roligaste loppet var det där man skulle trampa sexti meter så sakta som möjligt utan att sätta foten i däck. Tre lopp vanns av Jesus Alenzo, du vet matrosen från Kap Verde-öarna. Starkt eftersom det säjs att han inte kunde cykla när han för några år sen började fara i rederiets tankbåtar.

Abdullah, vår sudanesiske mässman, tycker också om att cykla, men han ställde inte upp i tävlingarna. Han syns inte mycket till under frivakterna, hålls mest i hytten. Där får han åtminstone vara ifred för Jörgen, vår danske elektromaskinist Vi är några stycken som har sagt ifrån på skarpen att Jörgen ska sluta retas med Abdullah, jag hoppas det hjälper.

Varmt var det förstås, men annars idealiskt väder för cykeltävlingar, ingen sjö. Efteråt försökte jag få Kap Verde-matrosen, och dom andra utanför VVV som ställde upp i tävlingen, att gå med i klubben. Meltonen och någon mer lovade halvt om halvt att vara med i gymnastiken i morgon måndag. Vi får väl se Gunvor, vi får väl se Tyvärr är det lite trögt att få med folk ur manskapet. Du vet att jag är för att manskap och befäl ska umgås på frivakten, vi måste riva ned gammaldags skrankor ombord. Men det är inte lätt Gunvor, finns motstånd från båda sidor, precis som när det gäller gemensam mäss. Men ändå har det under dom senaste åren blivit bättre förhållande mellan befäl och manskap, det är då säkert Särskilt dom yngre är öppnare och umgås lättare över kategorigränserna. Med dom gamla uvarna är det värre. Dessutom tycks somliga tro att den enda fritidsaktivitet man kan utöva är att spela kort.

Finns en annan sak som bekymrar mej Gunvor och det är motionshatarna bland befälet, ja både för deras eget bästa och för deras ofördragsamhet med oss som rör på oss i VVV. Visst tål vi skämt och visst ger vi tillbaka, men ibland ja, det finns en instängd och nästan skrämmande intolerans mot gymnastik och motionsövningar. Överstyret, Emirens Utsände och andrestyret är värst

Vi körde en västern i kväll Gunvor, en dålig pangpang. Men den hade ändå det goda med sej att några gubbs började snacka om Orm-Båsen. Han är förstås något för Världsboken. Efter filmen fick jag bandat några stumpar med Hultin och Hellström.

Det var genom Hellström jag fick reda på att Torsten, äldste matrosen du vet, är den ombord i Vera som har farit längst ihop med Orm-Båsen. Nå, det gäller att smida medan järnet är varmt, jag kuta förstås ned till Torsten, men han hade inte lust att berätta, han är sån ibland. Inget att hänga läpp för Gunvor. Det ska nog gå att lirka ur honom vad han vet om Orm-Båsen en annan gång Han har sina ryck den gode Torsten. Liksom Aldor, äldste smörjaren, tycker han om att bli krusad och ibland måste det till lite smörjmedel, några droppar ljugarvatten.

Jaja Gunvor... nu har jag inte mycket mera att berätta för ikväll utom att jag känner mej i prima form. Jag längtar förstås efter dej. Hoppas du har det hyggligt och att du slipper besvärliga kunder i morron på jobbet. Sitta i kassan i ett snabbköp är jobbigt det vet jag Gunvor, du har berättat tillräckligt Ja, hej så länge, jag fortsätter det här brevet i morron eller nästa dag.

Åke Holm tryckte på stoppknappen och ställde kassetbandspelaren i det egenhändigt tillverkade slingerstället, som satt fastskruvat i byråns gavel. Där vilade bandspelaren säkert i vilken sjögång som helst. Av

gammal vana talade han in kassettbreven i sovhytten, aldrig i daghytten.

Åke Holm reste sig, joggade lätt på stället och avslutade med några tåhävningar framför spegeln. Fyrtioåttåring i korta kakibyxor. Gamla synder, antydan till ölmage, blev han väl aldrig av med trots att han nu var lagomölare. Även om benen kanske var något magra bodde han ändå i en stark kropp, en brunbränd kropp att lita på, inte blek lik forna tiders maskinslavar.

Utan tvivel var det en kropp i gott trim. Och det var inget tomt prat att han tänkte åka Vasaloppet – om två år och som femtioåring. Gunvor och grabbarna skulle bli stolta. Liksom gubbsen i VVV och i rederitoppen.

Ansiktet? Uppsyn ärlig svensk, regelbundna drag. Polisongerna, borde han raka av dem? Anlägga skägg? Nej. Inget var att göra åt att pannan åt sig allt högre upp i det ostyriga råttfärgade håret, som om det inte ofta kammades hade en tendens att stå ut på tvären likt en underlig mössa.

Dags för en kvällsöl.

Åke Holm visste att han kunde unna sig en kvällsöl just genom att han höll sig i trim och ledde gymnastiken inom VVV. Dessutom ordnade han med en del annat, gjorde sitt för att berika fritiden ombord – trots att han misstänkliggjordes av vissa.

Bekvämt utsträckt i daghyttens blå soffa njöt Åke Holm den ur kylskåpet framplockade ölen, funderade över Världsboken.

Av trettiofyra människor ombord hade fyra både sovhytt och daghytt. Förutom förstemaskinisten var det överstyrman, chiefen och naturligtvis skepparn. En manskapshytt var något större än Åke Holms cirka tio kvadratmeters sovhytt. Daghytten rymde ungefär en och en halv manskapshytt och var runt arton kvadratmeter.